

Emne nr. 1.

A R D O G P L O G .

1. Er både ard og plog brukt i bygda? *ja*
2. Brukes arden fremdeles? *ja så lenge brukes han ennå* Ble den brukt til å arde åkeren med før såingen, og ble den i tilfelle kjørt på kryss og tvers flere ganger? Myldet en ned kornet med arden, eller ble det gjort med grev, rive eller harv?
3. Brukes arden til å slå opp rader når en setter poteter og brukes den som hyppeplog? *Nei bare til å bjøle opp åkren med* Skiller folk i bygda mellom ard og hyppeplog, og hva er i tilfelle forskjellen? *hyppeplogen er brukt til å hyppe potetene med*
4. Hvordan ser arden ut og hvilken type er brukt? Hvis en sammenlikner fig. 1-3, så er det i alle tre tilfelle i grunnen samme ard, men styret og måten skjekene er festet til arden på er forskjellig. Kjennes disse variantene? *ja 1, 2, 3*
5. Er skjeker av typen fig. 4 brukt på arden av typen fig. 3? *nei*
6. Fins det navn på de forskjellige deler av arden og skoklene? Hva heter skoklene til ard og plog? *Pløfjellene*
7. Er det brukt forskjellige typer ardskjær (veksne, vangsne)? Hendte det at forskjellige gårder hadde et sett arder hvor ardskjærbredden var forskjellig? *nei*
8. Har arden veltefjeler, ører eller liknende for å gjøre større furer eller for å arbeide bedre? *nei*
9. Er ordet ard brukt om enkelte harvtyper? *nei i alle her*
10. Har dybdegangen kunnet reguleres slik som vist på fig. 3 C? *nei*
11. Er det brukt ardtypeper som fig. 5-7 eller varianter av disse. Er de bare brukt til å slå opp rader for poteter eller rotfrukter og for hypping. Eller er de brukt til å arde åkeren på kryss og tvers før såingen? Ble de kalt arder? Hadde de ristill (kniv)? Var veltefjelene stillbare, var de av tre eller jern? *ja*
12. Ble slike arder laget på gårdene av bygdesmeder eller kjøpt fra et eller annet jernverk eller bruk? *Dei laga arden sjølve som regel, det som var litt handige*
13. Brukes nå bare moderne fabrikksmidde ploger? Kan det fastslåes når en gikk over fra hjemmegjorte typer og til de moderne? Ble de eldre ploger laget av smeder i bygda eller kjøpt fra andre steder? Husker folk hva de betalte for de gamle plogene? *ja for det meste. Det kan vel vera omkring 50-60 år sidan. Den fyrste ploggen far min hadde var laga av ein vanlig bygdesmed, og var heilt av jern.*

14. Blant de mest kjente eldre ploger står fig. 8. Er denne brukt i bygda? Har den hatt noe særskilt navn som norsk-plog, grindplog etc.? Det er viktig å få opplysning om veltefjela har vært flat eller vridd, om den var helt av tre, av tre med jernbeslag, eller helt av jern. Dessuten om ~~salen~~ (ila, aurskida, løsten) var av tre eller jern.

Denne er utkjent
har

15. Hadde plogkaren med en øks eller spade for å renske veltefjela for mold? Ble spaden eller øksa festet til plogåsen på en eller annen måte? Hva kaltes spaden og hvordan var den laget? *også utkjent*

16. Veltet en plogen til den side som veltefjela er, eller på den motsatte side når en kjørte tilbake?

17. Var det slått en kloss på åsen for å løfte plogen fra jorda når en kjørte tilbake? Hva kaltes den (f.eks skithel s. fig. 9 o)? *Har lagt meg alltid en kloss i enden langsida, første kloss på plogspiddene og første jern på skjere og i frammen*

18. Var det vanlig at en hadde både en høyre og en venstre-plog på gårdene? Hvorfor? *Ja det hadde de hadde vendeplog men ikke høyre og venstre i tre*

19. Hvor dypt pløyde en med slike ploger? Hvordan regulerte en dybdegangen? Fanns det en stillbar slepsko eller et hjul foran? Hva kaltes det? *Som regel i hjul med skille (skilthjul)*

20. Var det alltid en ristill på disse ploger? *Kun i frammen på disse*

21. Har en brukt en plog som bare besto av en ristill festet til et plogskjelett til å ta det lodrette snitt i jorda før en pløyde (se fig. 10)? *Nei*

22. Har en hatt en egen slede eller annen innretning til å kjøre plogen når en drog hjemmefra? *Nei*

23. En plog som har hatt en del utbredelse er kjent under navn av Falkensteinplogen fig. 12. Er slike brukt, muligens under navn av Jarlsbergploger? *Nei og kjennet ingen*
Hvordan var veltefjela? Av tre, av tre med jernbeslag, eller helt av jern? *De gamle krosspløgere var helt utkjente her, de hadde krosser av tre som hadde skjelv eller fjel av jern på arden*

Ellers er det brukt en rekke varianter av disse plogene. Vi er taknemmelig for alle opplysninger, og for riss og fotografier av de typer som er brukt. Det er også av viktighet å få alle navn som er brukt i bygda både på plogtypene og på de enkelte deler av plogene.

I de fleste bygder brukes ordet plog om det redskapet som velter jorden til en side. Men det fins også bygder hvor en bruker navnet ard om denne typen, og det fins bygder hvor en f.eks sier ardåsen om plogåsen. Det er viktig å få opplysning om slike forhold for at vi kan få fastslått utbredelsen av fenomenene.

Hvordan uttales ordet ard (ar, ard, al med tykk l, etc)? Og plog (plog, plau etc.)? Er ordet ard hankjønn i bygdemålet? *Ar eller arer. Kallast arden her*

--- o o o ---

Bygdøy 1 februar 1948.

